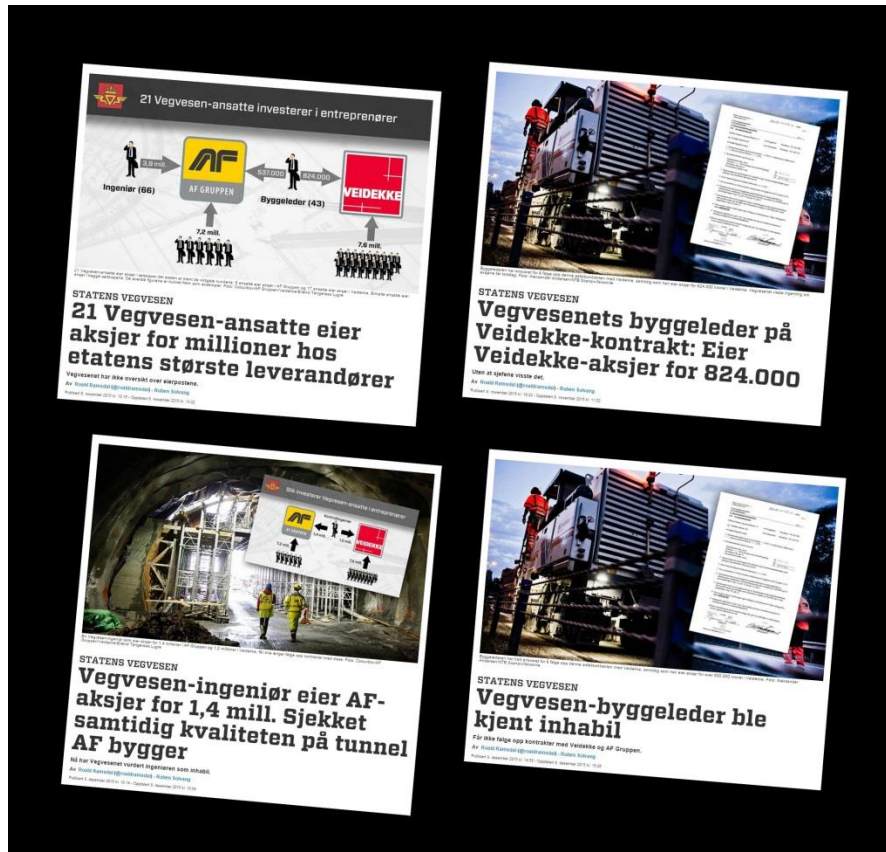

Aksjeeierne i Statens vegvesen

Metoderapport

Roald Ramsdal – Ruben Solvang

Metoderapport:

Aksjeeierne i Statens vegvesen

Basert på artikler publisert i Teknisk Ukeblad (tu.no) i perioden 6. november 2015 til 10. desember 2015.

Roald Ramsdal roald.ramsdal@tu.no

Ruben Solvang ruben.solvang@tu.no

Teknisk Ukeblad, Akersgata 35, 0158 Oslo, 23 19 93 00

Sammendrag

Årlig inngår Statens vegvesen kontrakter for store summer. Etaten er blant de største kundene hos entreprenører som AF Gruppen og Veidekke. Kunne det tenkes at ansatte i etaten hadde økonomiske interesser hos Vegvesenets viktigste leverandører? Kunne det også tenkes at Vegvesen-ansatte fulgte opp selskapene som de hadde plassert sparepengene sine i?

Vi fant ut at 21 ansatte til sammen eide aksjer for verdi av flere millioner kroner i AF Gruppen og Veidekke. Enkelte av aksjepostene var av betydelig verdi. For eksempel en byggeleder som eide Veidekke aksjer for over 800.000 kroner. Han fulgte samtidig opp kontrakter med Veidekke. En kontrollingeniør eide aksjer for 1,4 millioner kroner i AF Gruppen mens han kontrollerte selskapets arbeid.

Avsløringen har gjort at Statens vegvesen vurderte habiliteten til flere ansatte. To ansatte er kjent inhabile til å håndtere kontrakter med AF Gruppen og Veidekke. Sakene til Teknisk Ukeblad har også ført til at etaten har innført nye rutiner ved jobbintervjuer og medarbeidersamtaler.

Innhold

Innledning.....	4
Problemstillinger	4
Hva er nytt?	4
Fremgangsmåte og metodebruk.....	5
Datadrevet journalistikk.....	5
Manuell sortering av data i excel	5
Hva sier regelverket?.....	8
Hva sier ekspertene?	8
Gjennomgang av anbudsdokumenter.....	9
Avklaring av roller.....	10
Konfrontasjon.....	10
Publisering av de første sakene.....	11
Etterspill og konsekvenser.....	12
Oppsummering.....	13
Liste over publisering	14

Innledning

Høsten 2015 ba vi om innsyn i aksjonærregisteret etter at Skattedirektoratet hadde gjort kuvending og gitt Kommunal Rapport innsyn i dette. I redaksjonen i Teknisk Ukeblad tenkte vi at dette måtte det gå an å lage journalistikk av som var relevant for våre lesere. Vi var inspirert av offshore.no som i fjor vår avslørte at flere norske oljebyråkrater eide aksjer i Statoil. De hadde gravd i aksjeeierbøker til enkeltselskaper. Med tilgang til aksjonærregisteret, ville liknende journalistikk kunne gjøres på aksjonærene i langt flere selskaper. Å se nærmere på oljebyråkratene ville være som å fiske i rørt vann, vi bestemte oss derfor for å se på andre offentlige etater som årlig handler for store summer. Vi hadde tidligere hørt enkelte rykter om tette bånd mellom enkelte entreprenørselskaper og Statens vegvesen. Derfor ønsket vi å undersøke problemstillingene nevnt i avsnittet under. Tidlig begynte journalist Roald Ramsdal å samarbeide med utvikler Ruben Solvang for å kunne kjøre opplysningene fra aksjonærregisteret opp mot andre datakilder, som for eksempel ansattlister fra offentlige etater.

Problemstillinger

Da vi startet arbeidet ønsket vi å belyse følgende problemstillinger:

- Hvilke regler har Statens vegvesen for ansatte som eier aksjer i selskaper etaten handler med?
- Hvor mange Vegvesen-ansatte eier aksjer i selskaper etaten handler med og for hvilke summer?
- Finnes det eksempler på Vegvesen-ansatte som eier aksjer hos etatens leverandører og samtidig jobber med kontraktstildeling?
- Er det ansatte i etaten som håndterer kontrakter med selskaper de selv eier aksjer i?

Hva er nytt?

Vi mener at arbeidet vårt har avdekket følgende nyheter:

- Flere ansatte i Statens vegvesen eier aksjer i selskaper som er blant de største leverandørene til etaten.
- Vi har dokumentert at enkelte av de ansatte har fulgt opp kontrakter med selskaper der de selv eier aksjeposter til en betydelig verdi.
- Vegvesenet har hatt mangelfull oversikt over slike eierinteresser. Enkelte av de ansatte har ikke opplyst etaten om eierforholdene.
- Flere ansatte er kjent inhabile til å jobbe med selskapene de eier aksjer i, etter sakene i Teknisk Ukeblad.

Fremgangsmåte og metodebruk

Datadrevet journalistikk

Det var helt klart at grovarbeidet måtte gjøres av en datamaskin. Vi skulle sammenlikne opplysningen om over 7000 ansatte med opplysninger om over 1,7 millioner aksjonærer.

Vi hentet inn opplysninger om ansatte i Statens vegvesen fra ansattkatalogen som ligger på etatens nettsider. Dette ble gjort ved å skrape siden med et såkalt rubyscript, for å slippe å klippe og lime tusenvis av rader manuelt. Resultatet var en CSV-fil med opplysninger om navn på den ansatte og hvilken enhet han eller hun tilhørte. For enkelte fikk vi i tillegg opplysninger om stilling, ansvarsområde og mobiltelefonnummer. I 2014 hadde Vegvesenet 7332 ansatte. Listen vi hentet ned inneholdt 7745 linjer etter at vi hadde fjernet duplikater. Dette var altså data med potensielle feilkilder, så vi måtte bruke flere metoder for å verifisere opplysningene. Dette kommer vi tilbake til.

Opplysningene ble deretter sammenstilt med opplysningene i aksjonærregisteret. Til dette brukte vi nok et rubyscript. Siden aksjonærregisteret er på rundt 1,7 millioner rader, var vi nødt til å begrense hvor mye logikk vi bygde inn i scriptet. Ellers ville det tatt dagevis å kjøre scriptet. Løsningen ble et ganske simpelt script som matchet navn mot navn, og slo sammen navnekolonnene fra hver tabell.

Resultatet var strengt tatt ikke noe annet enn et excelark der hver rad var et navn på en aksjonær som hadde likt navn som en person som var oppgitt i ansattkatalogen til Statens vegvesen. Hvorvidt det faktisk var samme person, og hvorvidt denne personen faktisk jobbet i Statens vegvesen var usikkert. Etter kjøringen av scriptet hadde vi et excelark med 13.827 slike rader. Vi satt med andre ord med en haug med falske positive.

Manuell sortering av data i excel

Nå startet en manuell sorteringsjobb. Første grep var å fjerne alle rader som inneholdt navn på aksjonærer i selskaper som ikke var relevante for saken. Vi beholdt rader med navn på aksjonærer i entreprenørselskaper, konsulentselskaper, bombrikkeselskaper, fergeselskaper og bomselskaper. I tillegg fjernet vi pensjonister og barn fra listen ut fra opplysninger om fødselsår på aksjonær. Vi satt da igjen med en langt mer håndgripelig datamengde. 172 rader. Etter dette fjernet vi også alle rader med aksjonærer som hadde aksjeposter verdt mindre enn 100.000 kroner. Dette regnet vi ut fra snittkurs siste måned i de tilfeller selskapet var børsnotert. For andre selskaper hentet vi opplysninger om aksjeprisen fra siste regnskap. Vi fjernet også rader der det var helt åpenbart at verdien var under 100.000 kroner. Etter denne sorteringen satt vi igjen med en liste med 43 rader.

Vi la merke til spesielt to selskapsnavn etter at jobben over var gjort. Entreprenørselskapene AF Gruppen ASA og Veidekke ASA gikk igjen i flere rader på listen vår. Kunne forklaringen være at Statens vegvesen rekrutterte folk fra disse selskapene, og at de beholdt aksjeposter de hadde kjøpt mens de var ansatt hos entreprenørene? Eller var forklaringen at Vegvesen-ansatte så på dette som attraktive steder å plassere sparepengene sine? Eller var det bare tilfeldigheter og falske positive? Senere skulle det vise seg at det første var svaret i flere av tilfellene.

Vi måtte slå fast at den ansatte (ifølge ansattlisten hentet fra vegvesen.no) var den samme som aksjonæren med identisk navn hentet fra aksjonærregisteret. Videre måtte vi også finne ut hvorvidt vedkommende faktisk jobbet i Statens vegvesen og hvilken rolle han eller hun hadde der. Det kunne tenkes at listene på vegvesen.no inneholdt feil opplysninger, så vi var avhengig av å sjekke navnene. Vi brukte en kombinasjon av metoder til dette:

Skattelister og folkeregisteret: Dersom en person på listen vår kun var oppført i skattelisten én gang, kunne vi være rimelig sikre på det kun var én person med dette navnet i Norge. Da kunne vi også være rimelig sikre på at en aksjonær med dette navnet var identisk med en person oppført i ansattlisten. Én person var vi spesielt usikre på. Vi ba om innsyn i personopplysninger om vedkommende fra folkeregisteret og fant ut at det kun var én person med dette navnet.

Sammenlikning av postnumre: Dersom for eksempel navnet på en aksjonær med postnummer i Oslo matchet navnet på en ansatt i Statens vegvesen region Nord ble vedkommende fjernet fra oversikten.

Telefonkataloger: For mange av personene på ansattlisten fra Statens vegvesen hadde vi et mobiltelefonnummer. Enkelte numre var registrert på de ansatte personlig i telefonkataloger som 1881.no. Dersom postnummeret som var registrert sammen med telefonnummeret var identisk med postnummeret til aksjonæren, så hadde vi mest sannsynlig treff.

Sosiale medier: Flere av navnene på listen vår matchet også navn på profiler på LinkedIn, som fortalte om rollen deres i Statens vegvesen. Her kunne vi også se at flere tidligere hadde jobbet for Veidekke eller AF Gruppen. Flere hadde også Facebook-profiler der de opplyste at de jobbet i Vegvesenet.

Dokumentsøk: Vi søkte også opp navnene i postlistene til Statens vegvesen. Dersom vi fant en personalmappe med vedkommendes navn var vi rimelig sikre på at personen jobbet i etaten. I tillegg gjorde vi en rekke sidespesifikk googlesøk (for eksempel: Ola Nordmann site:vegvesen.no) Dersom personene var nevnt som kontaktpersoner i forbindelse med pågående prosjekter til Vegvesenet eller i anbudsdokumenter som nylig var publisert, kunne vi også være rimelig sikre på at vedkommende jobbet i Statens vegvesen.

Atekst: Flere personer med tilsvarende navn som de på listen vår hadde uttalt seg til lokale medier som representanter for Statens vegvesen de siste årene. Også dette tydet på at de jobbet for Statens vegvesen.

Metodene ovenfor ble kombinert på alle navnene vi hadde. Resultatene av de ulike metodene ble notert ned og vi skrev en konklusjon for alle navnene. Alle navn vi var usikre på ble fjernet fra listen. Det gjaldt spesielt navn med hyppig forekomst. Til slutt satt vi igjen med følgende liste: Seks aksjonærer som både jobbet i Statens vegvesen og pr 31.12.2014 eide aksjer som i dag ville vært verdt over 100.000 kroner i AF Gruppen. 17 aksjonærer som jobbet i Vegvesenet og pr 31.12.2014 eide aksjer i Veidekke for over 100.000 kroner. I tillegg til én person som jobbet for etaten og samtidig eide aksjer for over 100.000 i rådgivningsselskapet Multiconsult. Vi valgte å fokusere på de to første selskapene. Her var det to personer som eide aksjer i begge selskapene. Vi hadde etter denne jobben sterk indikasjon på at til sammen 21 ansatte i Statens vegvesen eide aksjer i enten AF Gruppen og Veidekke eller begge.

Flere av personene hadde roller som byggeledere, prosjektledere, prosjekteringsledere og kontrollingeniører. Det var altså ikke snakk om ledere høyt oppe i etaten, men det var heller ikke personer uten ansvar.

B	G	K	L	M	O	P	Q
navn	Selskap	Aksjer pr 31.12.14	Snittkurs	Estimert verdi	Antall aksjer nå	Snittkurs2	Estimert verdi nå
	AF GRUPPEN ASA	50900	119,5	6 082 550	32888	119,5	3 930 116
	VEIDEKKE ASA	13800	100,6	1 388 280	13 800	100,6	1 388 280
	AF GRUPPEN ASA	11500	119,5	1 374 250	11 500	119,5	1 374 250
	VEIDEKKE ASA	12725	100,6	1 280 135	12 725	100,6	1 280 135
	VEIDEKKE ASA	8200	100,6	824 920	8 200	100,6	824 920
	AF GRUPPEN ASA	5380	119,5	642 910	5 380	119,5	642 910
	VEIDEKKE ASA	5835	100,6	587 001	5 835	100,6	587 001
	VEIDEKKE ASA	5697	100,6	573 118	5 697	100,6	573 118
	AF GRUPPEN ASA	4515	119,5	539 543	4 515	119,5	539 543
	AF GRUPPEN ASA	4500	119,5	537 750	4 500	119,5	537 750
	VEIDEKKE ASA	4750	100,6	477 850	4 750	100,6	477 850
	VEIDEKKE ASA	3655	100,6	367 693	3 655	100,6	367 693
	VEIDEKKE ASA	3240	100,6	325 944	3 240	100,6	325 944
	VEIDEKKE ASA	2900	100,6	291 740	2 900	100,6	291 740
	VEIDEKKE ASA	2660	100,6	267 596	2 660	100,6	267 596
	MULTICONSULT ASA	2110	101	213 110	2 110	101	213 110
	VEIDEKKE ASA	2000	100,6	201 200	2 000	100,6	201 200
	VEIDEKKE ASA	2000	100,6	201 200	2 000	100,6	201 200
	VEIDEKKE ASA	1950	100,6	196 170	1 950	100,6	196 170
	VEIDEKKE ASA	1900	100,6	191 140	1 900	100,6	191 140
	VEIDEKKE ASA	1845	100,6	185 607	1 845	100,6	185 607
	AF GRUPPEN ASA	1550	119,5	185 225	1 550	119,5	185 225
	VEIDEKKE ASA	1500	100,6	150 900	1 500	100,6	150 900
	VEIDEKKE ASA	1185	100,6	119 211	1 185	100,6	119 211
24				17 205 043			15 052 609

Excel var sentralt i hele prosjektet for å holde styr på opplysningene.

Neste spørsmål var om disse fremdeles eide aksjene? En utfordring er at opplysningene i aksjonærregisteret ikke er oppdatert etter 31. desember 2014. Det kunne derfor tenkes at flere av aksjonærene hadde solgt aksjene etter dette. For å sjekke dette bestilte vi utdrag av aksjeeierboken til Veidekke ASA og AF Gruppen, i henhold til allmennaksjelovens § 4-5 som sier at aksjeeierboken skal være tilgjengelig for enhver. AF Gruppen var svært raske med å gi oss innsyn i opplysningene, de ble sendt over dagen etter. Veidekke ASA henviste imidlertid til deres forretningsfører Nordea Issue Services, som skulle ha 1000 kroner for å starte en kjøring av aksjeeierboken, samt én krone per aksjonær på listen.

Den manuelle bearbejdingen av listene var den mest tidkrevende delen av arbeidet med sakene. I etterpåklokskapens lys burde vi ha bedt om innsyn i ansattlister med fødselsår fra Vegdirektoratet, dette kunne spart oss for mye jobb. Vi har raskt fått ut disse opplysningene fra andre etater i forbindelse med andre saker i etterkant.

Hva sier regelverket?

Parallelt med behandlingen av aksjonæropplysningene, var det sentralt å finne ut hvilke regler som gjaldt for de ansatte i Vegvesenet. Hvilke muligheter hadde de til å eie og handle med verdipapirer? Den 28. oktober spurte vi Vegdirektoratet om dette, uten å opplyse om saken for øvrig. Vi spurte også om Statens vegvesen hadde ordninger der ansatte kunne melde inn eierandeler, for å unngå evt. interessekonflikter. Dagen etter svarte etaten at de ikke har egne regler eller ordninger for dette. De henviste imidlertid til bestemmelsene i det etiske regelverket for statsansatte:

Hei!

Vi har ikke egne regler eller ordninger som omhandler eierskap eller handel med verdipapirer. Problemstillingen dekkes likevel av våre etiske retningslinjer:

1.2 Hensynet til statens omdømme

Den enkelte ansatte plikter å utføre sine oppgaver og opptre utad på en etisk forsvarlig måte, og slik at det ikke skader statens omdømme.

4.1 Habilitet

Statsansatte skal ikke opptre på en måte som er egnet til å svekke tilliten til deres upartiskhet.

Vurdering av habilitet og hva som er etisk forsvarlig opptreden, avhenger av hvilken posisjon/stilling medarbeideren har og blir vurdert i hvert enkelt tilfelle.

Hva sier ekspertene?

Etter at vi hadde fått oversikt over antall aksjeeiere og svar på hvilke regler som gjaldt for de Vegvesen-ansatte, så var det sentralt å få innsikt i hvorvidt det var ok eller ikke å eie aksjer i selskaper etaten handlet med. Noen av landets fremste eksperter på habilitet, jusprofessor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen og jusprofessor Eivind Smith ved Universitetet i Oslo ble kontaktet.

Sentrale spørsmål var:

Dersom man jobber i en statlig etat, bør man utvise varsomhet med å eie verdipapirer i selskaper der etaten er en viktig kunde? Hvorfor?

Bør man utvise slik varsomhet, selv om man ikke jobber direkte med kontraktstildelinger i etaten?

Hva om man har eierinteresser i et selskap og jobber med oppfølging av kontrakter det aktuelle selskapet er blitt tildelt av etaten?

– For meg ser det ut som de er klart inhabile, og må fratas enhver befatning med disse kontraktsforholdene, svarte Bernt i en epost. Svaret kom på spørsmål om det er problematisk at to byggeledere i Statens vegvesen, som følger opp at asfaltkontrakter med Veidekke blir utført i henhold til utlysning, også eier aksjer for henholdsvis over 800.000 kroner og 300.000 kroner i samme selskap.

Flere bakgrunnssamtaler med jurister og andre som jobber med offentlige innkjøp ga også inntrykk av at vi ikke var helt på villspor. – Det er problematisk, for å si det veldig forsiktig, sa en ekspert på offentlige innkjøp etter at vi hadde fortalt at flere personer i Statens vegvesen håndterte oppfølging av kontrakter med selskaper der de selv eide aksjer.

Gjennomgang av anbudsdokumenter

Vi måtte finne ut mest mulig om hvilken rolle aksjeeierne på listen vår hadde i Statens vegvesen. Som en del av dette gjorde vi et omfattende søk etter anbudsdokumenter og konkurransegrunnlag som kunne tenkes å inneholde navnene på aksjeeierne på listen. Alle navn ble søkt opp i Doffin. I tillegg brukte vi sidespesifikke Google-søk, for eksempel «Ola Nordmann site:vegvesen.no», for å finne dokumenter som inneholdt navnene. Slik fikk vi både verifisert tilknytningen til Statens vegvesen, samt sjekket hvorvidt aksjeeierne kunne vært involvert i kontrakter med selskapene de eide andeler i.

Søket etter relevante dokumenter var en forholdsvis tidkrevende jobb. Gjennombruddet var da vi fant flere konkurransegrunnlag for asfaltkontrakter som var sendt ut de siste årene. Dokumentene inneholdt opplysninger om hvem som skulle være byggherrens representant for flere asfaltkontrakter. Et av navnene på listen vår over aksjeeiere i Veidekke var oppført ved siden av et kontraktsnummer. Det viste seg at denne asfaltkontrakten var tildelt til nettopp Veidekke. Dette gjentok seg for en annen person også. Begge var oppført som byggeledere i Statens vegvesen.

Vi fant ut dette da vi kom over etatens egen oversikt over tildeling av asfaltkontrakter i 2015. Dette var et excelark som var publisert på vegvesen.no. Vi sammenliknet kontraktsnumre i konkurransegrunnlagene med kontraktsnumre i excel-arket. Da så vi at Vegvesen-ansatte som eide aksjer i Veidekke, samtidig var byggeledere på asfaltkontrakter tildelt Veidekke. Vi ba om innsyn i disse kontraktene, blant annet for å kunne bruke de til illustrasjoner.

Avklaring av roller

Hva er byggeleders rolle? Det var neste spørsmål vi måtte få belyst best mulig. Vi gjennomgikk etatens håndbøker for å få beskrevet. Vi hadde også en bakgrunnssamtale med en ansatt i Statens vegvesen om rollen til byggeleder i forbindelse med asfaltkontrakter. Etter dette visste vi at byggelederne har ansvar for å følge opp at entreprenørene utfører kontrakten slik Statens vegvesen har lyst dem ut.

Nå satt vi med konkrete eksempler på personer som jobbet i Statens vegvesen og eide aksjer i Veidekke, samtidig som de fulgte opp kontrakter med veidekke. En av dem eide aksjer hos entreprenøren for over 800.000 kroner. Vi hadde også to eksperter som mente at disse kunne være inhabile. Det var på tide å konfrontere etaten med opplysningene. Planen vår var å publisere to saker for ikke å gjøre sakene for komplekse. Én sak vinklet på totalbildet. Altså hvor mange ansatte som eide aksjer hos noen av etatens største leverandører og hva disse til sammen var verdt. Neste sak skulle vinkles på at ansatte i Vegvesenet håndterte kontrakter med selskaper de selv eide aksjer i.

Konfrontasjon

Torsdag 5. november 2015 sendte vi epost og ringte deretter pressesjef Kjell Vinje i Vegdirektoratet. Vi fortalte at vi holdt på med en sak om ansatte i Statens vegvesen som har økonomiske interesser i selskaper der Vegvesenet er en betydelig kunde. I første rekke ville vi ha kommentarer til at 22 ansatte til sammen har 24 aksjeposter i selskaper der Statens vegvesen er en sentral kunde. Verdien av aksjepostene var til sammen 15 millioner kroner. (Vi endret senere 22 til 21, fordi vi ønsket å kun vinkle på aksjepostene i AF Gruppen og Veidekke).

I forbindelse med dette har vi flere spørsmål:

- ***Er Statens vegvesen kjent med at ansatte eier aksjer i entreprenørselskaper for millionbeløp – selskaper der Vegvesenet er en sentral kunde?***
- ***Hvilke vurderinger gjør Statens Vegvesen av at ansatte har økonomiske interesser i selskaper der etaten er en svært sentral kunde?***
- ***Hvorfor har ikke Statens vegvesen egne regler for ansattes handel med aksjer og verdipapirer. Etaten foretar store innkjøp?***
- ***Hvorfor foreligger det ikke ordninger for at ansatte kan melde inn eierinteresser for å unngå dobbeltroller?***

Vi konfronterte dem også med navnene på de to byggeledere som vi kunne dokumentere at både håndterte Veidekke-kontrakter, samtidig som de eide Veidekke-aksjer. Vi spurte om følgende: Var Vegvesenet orientert om eierforholdene? Hvilken vurdering gjorde Vegvesenet av at ansatte som jobber med oppfølging av asfaltkontrakter eier aksjer i Veidekke, som er en sentral asfaltentreprenør?

Vi varslet videre Vegdirektoratet om at vi kom til å publisere første sak fredag 6. november 10:30 og at vi måtte ha svar på de generelle spørsmålene om eierskap innen dette.

Samme dag fikk vi et intervju med Vidar Lødrup, direktør for HR- og administrasjonsavdelingen i Vegdirektoratet. Han fortalte at de var kjent med at ansatte eier aksjer, men at de ikke har noen samlet oversikt over dette. Han fortalte også at de ikke har grunn til å anta at «eierinteresser ikke håndteres på en stødig og korrekt måte».

Byggelederne som eide Veidekke-aksjer for henholdsvis over 800.000 kroner og 300.000 kroner ble også kontaktet per epost rett etter at vi hadde kontaktet Vinje. Byggelederen som eide aksjer for 300.000 kroner svarte innen en halvtime at aksjepostene var meldt inn til overordnede og at han på grunn av dette ikke så noe problematisk ved dette. Byggelederen som eide Veidekke-aksjer for over 800.000 kroner besvarte ikke eposten. HR- og administrasjonssjefen i regionen der han jobber, bekreftet dagen etter at han ikke hadde opplyst Statens vegvesen verken om denne aksjeposten eller en aksjepost på over 500.000 kroner i AF Gruppen. Vi forsøkte å kontakte byggelederen på telefon denne dagen, men anropet ble ikke besvart. Han bekreftet imidlertid på tekstmelding at opplysningene stemte, men ønsket ikke å gi noen kommentar ut over det.

Publisering av de første sakene

Fredag 6. november 2015 - 10:15 la vi ut første sak. Tittel og ingress var: ***21 Vegvesen-ansatte eier aksjer for millioner hos etatens største leverandører. Vegvesenet har ikke oversikt over eierpostene.*** Frontredigerer Erlend Lygre hadde laget grafikk som visualiserte eierforholdene. Saken lå lenge på topp på fronten av tu.no, den ble postet i sosiale medier og var toppsak i det første nyhetsbrevet vårt som sendes 11:00. Responsen var god blant leserne og vi så at mye av trafikken kom fra nettsidene til Statens vegvesen. «Vurderer behov for samlet oversikt over ansattes aksjeposter», lød tittelen på en pressemelding Vegdirektoratet sendte ut kort tid etter. Kollega Lars Taraldsen og praktikant Andreas Witzøe bistod med å lage en kjapp oppfølger på pressemeldingen og tok en ringerunde til en rekke politikere i transport- og kommunikasjonskomiteen på Stortinget. Flere medlemmer tok til orde for at Statens vegvesen burde få bedre oversikt.

Vi var hele tiden klare på at vi ønsket å belyse det prinsipielle i sakskomplekset. Fordi aksjonærene på listen vår ikke var topper i Vegvesenet, så valgte vi å anonymisere dem. Det er imidlertid ikke veldig mange byggeledere i en region i Statens vegvesen som håndterer kontrakter med Veidekke, så ut fra dette valgte vi også å anonymisere i hvilken region byggelederne jobbet. Konsekvensen av dette var også at vi måtte anonymisere HR- og administrasjonssjefen i den aktuelle regionen.

Mandag 9. november 2015 – 10:22 la vi ut andre sak. Tittel og ingress var: **Vegvesenets byggeleder på Veidekke-kontrakt: Eier Veidekke-aksjer for 824.000. Uten at sjefene visste det.** Etter at vi hadde konfrontert Statens vegvesen med opplysningene om byggelederens aksjepost torsdag 6. november, igangsatte de en vurdering av byggelederens habilitet.

Etterspill og konsekvenser

Den første habilitetsvurderingen dukket opp i postlistene til Statens vegvesen allerede 13. november. Vurderingen var datert 9. november, samme dag som vi hadde omtalt byggelederen. Vi ba om innsyn i dokumentene, men ingenting dukket opp i eposten. Etter hvert var vi godt i gang med andre saker, og tankene var andre steder. 4. desember klaget vi på saksbehandlingstiden på innsynskravet og vi fikk først innsyn i dokumentene fra Vegvesenet 7. desember. Årsaken var en systemfeil, fikk vi opplyst.

I mellomtiden hadde det dukket opp habilitetsvurderinger av andre aksjeeiere i postlistene. Vi fikk innsyn i disse. Navnene i vurderingene var på listen vår over aksjonærer, men vi hadde ikke omtalt dem spesifikt og vi hadde heller ikke opplyst Vegvesenet om dem. Det gjaldt to kontrollingeniører på et større veiprojekt i Sør-Norge. De to hadde kontrollert kvaliteten på arbeid AF Gruppen utførte på en tunnel, samtidig som de eide aksjer i AF Gruppen for henholdsvis 1,4 millioner kroner og 193.000 kroner, ifølge de to vurderingene. Førstnevnte ble kjent inhabil til å jobbe med AF Gruppen og Veidekke, han hadde også en aksjepost verdt over 1,2 millioner i Veidekke. Kontrollingeniøren som eide AF Gruppen-aksjer for 193.000 kroner kunne fortsatt jobbe med AF Gruppen på grunn av aksjepostens beskjedne størrelse. Dokumentene ga grunnlag for to nye saker.

Tirsdag 8. desember publiserte vi tredje sak i serien. Tittel og ingress var: **Vegvesen-ingeniører eier AF-aksjer for 1,4 mill. Sjekket samtidig kvaliteten på tunnel AF bygger. Nå har Vegvesenet vurdert ingeniøren som inhabil.** Kort tid før denne saken ba vi på ny om innsyn i aksjeeierboken til AF Gruppen, for å sjekke om de to kontrollingeniørene ikke hadde solgt aksjene. Vi spurte også kontrollingeniøren som var blitt kjent inhabil om han var enig i Vegvesenets vurdering. Han ønsket ikke å kommentere saken. Vi anonymiserte på samme måte som nevnt tidligere.

Onsdag 9. desember publiserte vi ytterligere en sak om at byggelederen som vi omtalte 9. november, nå var kjent inhabil. Han hadde eid aksjer for over 800.000 i Veidekke, samtidig som han hadde fulgt opp en kontrakt med Veidekke. Tittel og ingress: **Vegvesen-byggeleder ble kjent inhabil. Får ikke følge opp kontrakter med Veidekke og AF Gruppen.** Heller ikke nå ønsket vedkommende å kommentere saken.

Vi rundet av serien med en sak om tiltakene Vegdirektoratet satte i verk etter avsløringene i Teknisk Ukeblad. Her innrømmet HR og administrasjonssjef Vidar Lødrup at de ser at de

trenger å gjøre en jobb for å gjøre de ansatte mer bevisst rundt eierskap i tilknyttede selskaper. De skal også spørre om eierforhold i forbindelse med jobbintervjuer og medarbeidersamtaler.

Vi forsøkte gjentatte ganger å få en kommentar fra Samferdselsdepartementet til sakene uten å lykkes. Vi fikk vite at Samferdselsdepartementet var orientert om saken og var i kontakt med Statens vegvesen. Første purring ble besvart med at epost var mottatt og videreformidlet. Neste purring er foreløpig ubesvart.

Oppsummering

Prosjektet ga nyttig erfaring med datastøttet journalistikk. Uten å automatisere sammenlikning av opplysninger ville jobben vært umulig. Prosjektet ville også vært umulig å gjennomføre uten at aksjonærregisteret var blitt offentliggjort.

Vi fant flere ansatte i Vegvesenet som eier aksjer for betydelige beløp i selskaper der etaten er en viktig kunde. Vi fant også at enkelte av disse også har jobbet med selskapene de eier aksjer i. Det leder oss til spørsmålene: Spiller det egentlig noen rolle om de ansatte eier aksjer i disse selskapene? Er ikke dette en privatsak? Kan ikke ansatte, spesielt om de ikke sitter i ledende stillinger, plassere sparepengene der de vil? Flere eksperter på habilitet var uenige i dette. Vi har ikke grunn til å tro at de ansatte i Statens vegvesen som vi omtaler har gjort noe *galt*. Det var viktig å få frem dette. Samtidig har saken fått konsekvenser. To habilitetsvurderinger slår fast at det kan svekke tilliten å følge opp kontrakter med et selskap der man selv eier aksjer for en ikke ubetydelig verdi. To av dem vi omtaler ble kjent inhabile i etterkant av de første sakene. Statens vegvesen har også varslet at de skal endre rutinene.

Innledningsvis spurte vi også om det kunne tenkes at Vegvesen-ansatte som eier aksjer hos etatens leverandører samtidig jobber med kontraktstildeling. Vi har ikke funnet noe som tyder på dette.

Roald Ramsdal og Ruben Solvang, Oslo 14.01.2015

Liste over publisering

6. november 2015. (Nett) [21 Vegvesen-ansatte eier aksjer for millioner hos etatens største leverandører](#)
6. november 2015. (Nett) [Vegvesenet vurderer å kartlegge ansattes aksjeposter](#)
9. november 2015. (Nett) [Vegvesenets byggeleder på Veidekke-kontrakt: Eier Veidekke-aksjer for 824.000](#)
8. desember 2015 (Nett) [Vegvesen-ingeniør eier AF-aksjer for 1,4 mill. Sjekket samtidig kvaliteten på tunnel AF bygger](#)
9. desember 2015 (Nett) [Vegvesen-byggeleder ble kjent inhabil. Får ikke følge opp kontrakter med Veidekke og AF Gruppen.](#)
10. desember 2015 (Nett) [Vegdirektoratet: – Vi må gjøre medarbeidere mer bevisst rundt eierskap](#)